

nostavia sosiaalisen toiminnan tutkimuskeskeistä. Niistä liikkeelle lähtevällä tarkastelulla on paljon annettavaa yhteen ja erilleen tulemisten analyysissä.

Kuten kirjoittajat alussa toteavat, teoksen aineisto on valikoitunutta ja aineistoa on eri lailla saatavilla eri vuosikymmeniltä, mikä asettaa rajoitteensa ajankohtien vertailulle ja analyysin huomioiden yleistykselle. Mielestäni tämä ei kuitenkaan vaikuta kirjan suurimpaan saavutukseen, joka on painoarvon antaminen lasten keskinäisille suhteille tutkimuskohteena. Samalla se, miten muistitietoaineisto avaa toisinaan hyvinkin lihallsella tavalla näihin suhteisiin vaikuttaneita asioita ja niiden merkitystä lapsille, on kiinnostavaa luettavaa. Sen sijaan että teos pyrkisikään käsitteellistämään kaikkea yleistävälle tasolle, sen kertomuksissa nimenomaan aukeavat paikallinen, ruumiissa tunnettu, yksityiskohtainen ja ennen kaikkea usein jopa yhdentekeväksi katsotun vaikutus lapsuuden ja nuoruuden elettyihin vertaisuuhteisiin ja niiden valtavan suureen merkitykseen lasten elämässä.

Saara Isosomppi

Muuttoliikkeet arjen turvallisuuden näkökulmasta

Laura Assmuth, Ville-Samuli Haverinen, Eeva-Kaisa Prokkola, Pirjo Pöllänen, Anni Rannikko ja Tiina Sotkasiira (toim.): *Arjen turvallisuus ja muuttoliikkeet*. Helsinki: SKS, 2021, 247 s. ISBN: 978-951-858-410-3

Muuttoliikkeistä ja turvallisuudesta puhutaan tavanomaisesti kansallisvaltion ja maahanmuuton kontrollin näkökulmasta, eli siitä, kuinka ihmisten liikkuminen yli rajojen muodostaa mahdollisen turvallisuuhan. Tämä on esimerkki muuttoliikkeiden turvallistamisesta (*securitisation*), joka tarkoittaa tiettyjen yhteiskunnallisten ilmiöiden siirtämistä turvallisuuspolitiikan ja turvallisuustoimenpiteiden kohteiksi. Maahanmuutto ja pakolaisuus turvallistettiin Suomessa, kun vuonna 2015 Suomeen saapui yli 32000 turvapaikanhakijaa. Tuolloin muun muassa Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta (VN TEAS) rahoitti Poliisiammattikorkeakoulun (Polamk) tutkijoiden tekemän selvityksen ”Maahanmuutto ja turvallisuus – arvioita nykytilasta ja ennusteita tulevaisuudelle”, joka sai laajaa huomiota mediassa. Raportissa maalattiin

perusteettomia uhkakuvia maahanmuutosta. Kritisoin tuolloin Karin Creutzin ja Markus Jäntin kanssa julkisesti raportin tieteellistä laatua ja penäsimme laadukkaampaa tutkimusta poliittisen päätöksenteon tueksi.

Tällaiseen laadukkaaseen yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen perustuu Laura Assmuthin ja kumppaneiden toimittama *Arjen turvallisuus ja muuttoliikkeet* -teos. Kyseessä on monipuolinen katsaus arjen turvallisuuteen muuttoliikkeiden kehityksessä. Teos perustuu Suomen Akatemian Strategisen tutkimuksen neuvoston hankkeeseen ”Globaalin turvallisuuden monikerroksiset rajat” (GLASE, 2016-2019). Tutkimus sijoittuu vuoden 2015 siirtolaisuuden pitkän kesän jälkeiseen aikaan.

Arjen turvallisuus ja muuttoliikkeet -teoksessa turvallisuutta lähestytään paikallisen ja ylijarajaisen arjen näkökulmasta eli ”kuinka ympäröivät yhteiskunnat ja muuttoliikkeet tuottavat tai haurastuttavat muuttajien turvallisuuden tunnetta ja kokemusta arjen turvallisuudesta” (s. 9). Teema on erityisen vahvasti läsnä kirjan kolmessa ensimmäisessä luvussa, joissa analysoidaan maahanmuuttajien kokemaa arjen turvallisuutta ja turvattuutta turvapaikanhakijoiden, Suomen venäjänkielisten sekä

Pohjois-Karjalan maaseudulla asuvien maahanmuuttajien näkökulmasta. Muissa luvuissa arjen turvallisuutta ei niinkään lähestytä maahanmuuttajien kokemusten kautta vaan perheenyhdistämisläainsäädännön, pakolaisuutta koskevan media-kuvaston ja autoetnografisen rasismien vastaisen kansalaisaktiivisuuden analyysin sekä turvapaikanhakijoiden vastaanototyötä tekevien viranomaisten ja kansalaisjärjestötoimijoiden haastattelujen kautta. En tässä yhteydessä pysty tekemään oikeutta jokaiselle seitsemälle kirjanluvulle, joten nostan esiin ne, jotka ovat viime vuosien tapahtumien valossa erityisen ajankohtaisia.

Teemu Oivo, Olga Davydova-Minguet ja Pirjo Pöllänen tarkastelevat luvussaan venäjänkielisten maahanmuuttajien arjen turvallisuuden tunteita ja kaksoiskansalaisuuden turvallisamisen kysymyksiä kahden eri aineistoista muodostetun tyyppitarinan kautta. Veran tarina perustuu laadullisiin haastatteluihin ja Henkilö X:n tarina nettikeskusteluiden analyysiin. Kummassakin tarinassa kiteytyy, kuinka Krimin valtauksen jälkeen venäjänkielisiin kohdistuva epäluottamus ja arjen yllirajaisten kytköksiin liittyvä turvallisaminen haurastuttaa Suomessa asuvien venäjänkielisten arjen turvallisuuden ja kuulumisen tunnetta sekä

luottamusta Suomen kansalaisuuden tuottamaan turvaan. Ukrainan sodan myötä Suomessa asuvien venäjänkielisten asema on heikentynyt edelleen, ja yllirajaisen arjen viettäminen vaikeutunut. Toivottavasti luvun kirjoittajat voivat seurata tutkittavien elämää tässä uudessa tilanteessa.

Minna Piipposen ja Joni Virkkusen luvun aineistoina ovat Venäjän kautta Suomeen tulleiden afganistanilaisten ja afrikkalaisten turvapaikanhakijoiden kuulustelu- ja puhuttelupöytäkirjat. Aineistosta nousee turvattomuuden kokemuksia, jotka koskevat sekä kotimaata että oleskelua ”matkan” aikana Venäjällä. ”Matka” venähti monilla usean vuoden pituiseksi. Kirjoittajat tuovat esiin arjen turvattomuuden kasautumista ja tulevaisuuden näköalattomuutta yhtenä juurisyynä pakolaisuudelle mutta myös pakolaisreittiä määrittävänä asiana. Pöytäkirja-aineiston mukaan osa turvapaikanhakijoista päätyi Suomeen saatuaan Venäjällä karkotuspäätöksen, osa ”avointa” rajaa koskevien huhujen ja uutisten perusteella. Harmillisesti luvussa ei analysoida aineistoa suoraan suhteessa laajempaan valtiolliseen turvallisamisdiskurssiin. Olisi voinut mainita, ettei aineisto anna tukea väitteelle, että Suomeen Venäjältä tulleet turvapaikanhakijat olisivat olleet Venäjän

valtiollisten toimijoiden rajalle masinoimia. Julkisuudessa tällaisia näkemyksiä kuitenkin esitettiin vuonna 2021 etenkin sen jälkeen kun Valko-Venäjä ryhtyi avustamaan Irakista turvapaikanhakijoita Puolan rajalle. Kuitenkin tulevaisuuden hybridivaikuttamista ehkäistäkseen Sanna Marinin hallitus päätti muuttaa rajavartiolakia vuonna 2022 siten, että rajanylityspaikat voidaan sulkea ja kansainvälisen suojelun hakeminen keskittää, mikäli lyhyessä ajassa maahantulijoiden määrä on poikkeuksellinen suuri, tai maahantulo on vieraan valtion tai muun toimijan vaikutuksesta tapahtuvaa. Lakimuutos tehtiin vaikkei evidenssiä aiemmasta hybridivaikuttamisesta ollut.

Medialla on tärkeä rooli arjen turvallisuuden ja luottamuksellisen ilmapiirin rakentamisessa. Noora Kotilainen ja Saara Pellander tarkastelevat luvussaan pakolaisuuden mediakuvastoa historiallisesti vuodesta 1939 nykypäivään asti. Kotilainen ja Pellander nostavat esiin, kuinka vuoden 2015 mediakuvastossa rakennettiin tietynlaista kuvaa pakolaisen oikeanlaisesta habituksesta, johon esimerkiksi älypuhelimet eivät kuuluneet, ja esitettiin pakolaiset maskuliinista uhkaa tuottavina. Kotilainen ja Pellander korostavat, ettei tällainen symbolinen rajaaminen länsimaaisessa me-

diassa ole uusi ilmiö. Suomessa keskusteltiin myös somalipakolaisten pukeutumisesta 1990-luvulla. Kiintoisaa luvussa on historiallisen analyysin mahdollistama huomio, että kun pakolaisuus sijoittuikin Euroopan rajojen sisään, on kuvasto hyvin erilainen. 1960-luvulla Berliinin muurin rakentamisen aikaan saksalaisia pakolaisia kuvattiin tuttuuden, arkisuuden ja pakolaisuuden poliittisuutta korostavien representaatioiden kautta: ”Tällöin pakolainen ei ollutkaan välttämättä vieras ja turvallisuutta uhkaava muukalainen, vaan mediaesitykset jättivät sijaa ja mahdollisuuden sille, että katsoja saattoi tunnistaa muukalaisen itsessään ja itsensä muukalaisessa.” (s. 168). Todistamme nyt samaa ilmiötä ukrainalaisten pakolaisten kohdalla. Kun pakolaisuus on Euroopan rajojen sisällä ja pakolaiset pääosin valkoisia, seit-

semän miljoonaa ukrainalaista pakolaista ei aiheutakaan laajamittaista kriisiä. Suomessakin tilapäistä suojelua hakevien ukrainalaisten määrä (tätä kirjoitettaessa 40502) on reilusti ylittänyt syksyn 2015 turvapaikanhakijoiden määrän, mutta julkisessa keskustelussa uhkakuivat maahanmuuton tuottamasta turvattomuudesta loistavat poissaolollaan.

Arjen turvallisuus ja muuttoliikkeet -teoksen näkökulma turvallisuuteen on tärkeä ja tervetullut lisä kotimaiseen yhteiskuntatieteelliseen muuttoliike- ja maahanmuuttotutkimukseen. Turvallisuuden teema on läsnä myös viime vuonna ilmestyneessä teoksessa *Muuttoliike murroksessa. Turvallisuuden Metaforat, mielikuvat ja merkitykset* (Into, 2021), jossa on osin samojen kirjoittajien tekstejä kuin *Arjen turvallisuus*

ja muuttoliikkeet -teoksessa. Kriittinen turvallisuuden tarkastelu muuttoliikkeessä olevien ihmisten ja laajemmin yhteiskunnallisen luottamuksen ilmapiirin näkökulmasta ei ole vain tutkimuksellisesti tärkeää vaan siitä olisi hyötyä myös poliittisessa päätöksenteossa. Olisinkin kaivannut teoksen lukuihin systemaattisempaa pohdintaa siitä, kuinka valittu arjen turvallisuuden näkökulma kunkin empiirisen tutkimuksen pohjalta voi haastaa kansallisvaltiollista turvallistamisdiskurssia. Vaikka moni kirjan luvuista sijoittuu ajallisesti vuoden 2015 tapahtumiin, lukujen tutkimustulokset ovat yhä relevantteja. Toivonkin, että kirja löytäisi yleisöä laajasti muuttoliiketutkimuksen kentällä mutta myös tutkimuspiirien ulkopuolelta.

Lena Näre